

Szakirodalmi figyelő

Összeállította: MOLNÁR V. Attila

FRANK N. - KIRÁLY G. - TÍMÁR G. (1998): Vörös lista. A hazai Laitaicum védett és veszélyeztetett edényes növényfajai. – A Soproni Műhely különszáma, Sopron 68 pp.

A Soproni Egyetem Növényteni tanszékének „kutatóműhelye” a korábbi hasonló indíttatású „Vörös lista”-k (BARTHA D. (1991): Vörös lista. Magyarország veszélyeztetett és védett fa- és cserjefajai, Szombathely, 24 pp. ill. TÍMÁR G. (1996): Vörös Lista. A Soproni-hegység védett és veszélyeztetett edényes növényfajai. – A Soproni Műhely különszáma, Sopron. 49 pp.) után ezúttal a Laitaicum hazai oldalának veszélyeztetett edényes fajait feldolgozó munkát jelentetett meg. A terület természetföldrajzi áttekintése valamint a flóra veszélyeztetettségének ismertetése után, a területről kipszult, eltűnt és különböző mértékben veszélyeztetett fajok rövid morfológiai jellemzése, termőhelyigényének ismertetése majd a térségbeli aktuális helyzetének, veszélyeztetettségének jellemzése követi. A részletesen jellemzett 132 őshonos- és 9 ültetett vagy kivadult fajon kívül a szerzők összeállították a területről korábban jelzett, de az utóbbi 5 évben nem észlelt és a feltehetően vagy bizonyosan tévesen jelzett fajok listáját is.

SEBALD, O. – SEYBOLD, S. – PHILIPPI, G. – WÖRZ, A. (szerk., 1990, 1990, 1992, 1992, 1996, 1996, 1998, 1998): Die Farn und Blütenpflanzen Baden-Württembergs. Bd. 1-8. – Verlag Eugen Ulmer, Stuttgart. 613, 442, 483, 362, 539, 577, 595, 540 pp.

A Baden-Württemberg német szövetségi tartomány edényes flóráját tárgyaló monumentális mű kiadása 1998-ban befejeződött, az utolsó (8.) kötet is megjelent. Bátran állíthatjuk, hogy a kötet-sorozat mind tartalmát, mind pedig technikai kivitelét tekintve az egész világon egyedülálló, bármely hasonló mű létrehozásán fáradozó ország/terület számára példaértékű.

A kötetekben megtaláljuk a tartományban előforduló növénycsaládok, nemzetségek jellemzését, majd rendszertani csoportonként határozókulcsokat a nemzetségek, fajok- és alfajok azonosításához. A fajok tárgyalása során a szerzők azok részletes alaktani leírását, ökológiai-termőhelyi jellemzését, általános és a tartománybeli elterjedésének, az első baden-württembergi észlelésének valamint veszélyeztetettségi státusának ismertetését adják. Minden faj előfordulási adatai a rendkívül szerteágazó irodalmi források, valamint mintegy 10 herbárium anyagának teljes feldolgozásán és több mint 430 adatközlő recens adatain alapulnak. A fajok előfordulását a közép-európai flóratérképezési rendszer hálótérképében ábrázolták, feltüntetve az 1900 előtti, az 1900-1944 közötti, az 1945-1969 közötti ill. az 1970 utáni észleléseket. (A térképek roppant tanulságosak: egyes fajok visszaszorulásának vagy előretörésének megdöbbentő és hiteles dokumentumai.) A tartományi környezetvédelmi minisztérium kifejezett óhajának eleget téve szinte az összes bemutatott fajról (a nem fotogén növényekről is!) rendkívül jó minőségű, a felismerést érdemben megkönnyítő (másodsorban a kötet-sorozatot rendkívül látványossá tevő) javarészt színes fényképfelvételek jelentek meg. (Néhány – szükséges vagy kényszerű – esetben archív akvarellek, rézkarcok ill. herbárium példány fényképek, részletrajzok, laboratóriumi makrofelvételek stb. is illusztrálják a köteteket.)

A kötetek nomenklatúrája az utóbbi években tapasztalható „forrongás”-hoz képest meglehetősen konzervatívnak mondható, ez azonban a használhatóság szempontjából a könyveknek kifejezetten előnyére válik.

Az egyes növénycsoportokat legkiválóbb ismerőik írták, a 34 tagú szerzőgárda (a több száz adatközlő és több tíz növényfotós közreműködésével) rendkívül gondos és egységes munkát jelentetett meg.

Külön értéke a köteteknek, hogy a bennük összehordott hatalmas mennyiségű (chorológiai-, cönológiai-, konzervációbiológiai- stb.) információ a rendkívül precíz citációnak és irodalomjegyzéknek köszönhetően könnyen visszakereshető, ellenőrizhető.

Ha jelenleg hazánkban valaki egyes növényfajok nyugat-európai veszélyeztetettségére, termőhelyigényére-, cönológiai affinitására kíváncsi akkor e kötetekből könnyen tájékozódhat. Haszonnal forgathatják azonban egyes csoportok taxonómiájával, morfológiájával foglalkozó kutatók is. A 4-6. kötet ára a kiadónál 98-98 német márka, az 1-4. kötetek részben ennél olcsóbbak. Ahhoz, hogy valaha ezt megközelítő munka készülhessen a hazai edényes flóráról óriási munka áll a magyar botanikustársadalom előtt, mely ki kell terjedjen a florisztikai szakirodalom feldolgozására; a herbáriumok revíziójára és feldolgozására; azon területek, fajcsoportok, fajok felmérésére, ahol ismereteink hiányosak vagy elavultak; majd a problematikus taxonómiai helyzetű csoportok kutatására; recens chorológiai- és cönológiai adatok szervezett, több száz

embert mozgósító gyűjtésére az egész ország területén, valamint a fénykép- és ábraanyag elkészítésére, majd ezek után a könyv megírására. A feladat nagysága olyan nagy, hogy azt végrehajtani csak több évtized alatt lehetséges. Molnár V. Attila

WALTERS, K.S. - GILLETT, H.J. [eds] (1998): 1997 IUCN Red List of Threatened Plants. Compiled by the World Conservation Monitoring Centre. IUCN - The World Conservation Union, Gland, Switzerland and Cambridge, UK. lxiv + 862 pp.

Számos természetvédelmi szervezet támogatásával idén adta ki a Nemzetközi Természetvédelmi Unió (IUCN) "1997 IUCN Red List of Threatened Plants" című vörös könyvét a világ veszélyeztetett edényes növényfajairól. 33.798 faj került a listára, ami az IUCN nyilvántartása szerint a Föld flórájának 12,5 %-a.

Magyarország flórája 2.214 fajjal szerepel a kimutatásban, melyből 31 faj került a listára: 4 veszélyeztetett, 7 sebezhető, 16 ritka és 4 meghatározatlan helyzetű világméreteken. Ez a szám a környező országokhoz képest alacsonynak mondható, összehasonlításképpen a korábbi Csehszlovákia 2.590 fajából 81, Románia kb. 3.400 fajából 99 szerepel.

Azt, hogy a részesedés nem csak a flóra értékét, hanem az IUCN szakembereivel való együttműködés, lobbizás hatékonyságát is jelzi, jól mutatja, hogy Ausztria 3.100 fajos, gazdag flórájából csak 23, a rövid önálló múltú Horvátország kb. 3.000-es flórájából mindössze 6 fajt tekintettek a Világ Vörös Listájára valóknak.

A könyv előkészítői az IUCN-en belüli Threatened Plan Unit tagjai voltak, akik az egyes országok szakértőivel is kapcsolatot tartottak az egyéb adatgyűjtési módokon túlmenően. Úgy tűnik, hogy ez az informális együttműködés Magyarországgal nem volt túlságosan sikeres.

És most lássuk, mi került tőlünk listára (egyszerű felsorolás, auktornevek nélkül, követve a megadott nevezéktant, a világbani veszélyeztetettségi kategória rövidítésével: Ex = kihalt, E= veszélyeztetett, V= sebezhető, R= ritka, I= meghatározatlan helyzetű, majd vesszővel elválasztva magyar helyzete, kivéve a hazai endemizmusokat, ahol nyilvánvalóan csak utóbbinak van értelme):

Achillea horanszkyi - E	Onosma tornensis - I, E
Alyssum montanum ssp. brymii - R, R	Plantago schwarzenbergiana - R, R
Astragalus dasyanthus - R, V	Poa pannonica ssp. scabra - R
Campanula moravica - R, R	Pulsatilla hungarica - I, V
Centaurea sadlerana - R, R	Pulsatilla pratensis ssp. hungarica - I, V
Cirsium boujartii - R, Ex	Pulsatilla pratensis ssp. zimmermannii - R
Dianthus diutinus - V, V	Rosa villosa var. sancti-andreae - V
Dianthus plumarius ssp. lumnitzeri - E	Sedum hillebrandtii - R, R
Dianthus plumarius ssp. praecox - I, E	Serratula lycopifolia - R, V
Dianthus plumarius ssp. regis stephani - E	Seseli leucospermum - R
Festuca wagneri - R, R	Sesleria heufleriana ssp. hungarica - R, R
Gladiolus palustris - I, E	Sorbus austriaca ssp. hazslinszkyana - V
Hesperis vrbelyiana - V	Stipa dasyphylla - R, V
Knautia kitaibelii ssp. tomentella - R	Thlaspi jankae - R, R
Koeleria majorifolia - I	Thlaspi schudichii - V
Linum dolomiticum - E	Vincetoxicum pannonicum - V

A magyar kököröscsin kétszeri szerepeltetése nyilvánvalóan Szlovákia és Románia egymástól független javaslatának „köszönhető”.

Szomorú, hogy milyen jó fajok maradtak le, miközben eléggé feleslegesek is szerepelnek. Talán legfájóbb hiány a *Ferula sadleriana* "kifelejtése", ami durva hiányosságnak tekinthető. A *Puccinellia pannonica*-t – mint a világflórából kipusztult fajt – is hiába keressük a kötetben.

A listán megtalálható *Dactylorhiza fuchsii* subsp. *sooinana* (Szlovákia, Lengyelország), *Epipactis albensis* (Csehország, Szlovákia), *Epipactis pontica* (Törökország, Ausztria) és *Ophrys holoserica* (*fuciflora*) subsp. *holubyana* (Szlovákia) magyarországi előfordulása nem szerepel a könyvben. Az elsőként említett taxon *locus classicus* Magyarországon van, ennek kihagyása joggal kifogásolható.

Molnár Attila (HNP) – Molnár V. Attila

Megjelent a KANITZIA 1998-os („6”) kötete. BDTF Növénytani Tanszék (Szombathely), 1999. február. Szerkesztette: Kovács J. Attila. Az Anton KERNER emlékszáma tartalma:

Előszó pp.: 3-4.; Anton Kerner portréja p.: 5.

BORHIDI A.: Kerner és az Alföld növényföldrajza mai szemmel. pp.: 7-16.

PRISZTER SZ.: Megjegyzések és mutatók A. Kerner: Die Vegetationsverhältnisse ... c. munkájához. pp.: 14-24.

KOVÁCS J. A. - CSANAKI SZ. - MIHOLICS L. - MOLNÁR ZS.: Az Ablánc-völgy botanikai állapot-felmérése. pp.: 25-56.

KOVÁCS J. A.: A Vindornya-láp aktuális vegetációja és sélőhelyrekonstrukciós vizsgálata. pp.: 57-88.

KOVÁCS J. A. - TAKÁCS B.: Az Alsószőlősi Rábatölgy botanikai értékei. pp.: 89-110.

ÓVÁRI M.: A Gős-hegy és környékének növényzetéről. pp.: 111-120.

BAUER N. – MÉSZÁROS A.: Adatok a Pécselyi-medence peremhegyi növényzetének ismeretéhez (Balaton-felvidék). pp.: 121-139.

BAGI I. (1998): A zárwatermő növények rendszerének kompendiuma. – Átdolgozott kiadás, JATEPress, Szeged 146 pp.

Az egyetemi jegyzet első kiadása ill. annak változatlan utányomása után a most jelentősen átdolgozva jelent meg újra. A szerzőt a jegyzet összeállítása során az a cél vezette, hogy a zárwatermő növényekkel kapcsolatos, nehezen memorizálható információkat összegyűjtse.

A jegyzék a rendek és családok szintjén a teljességre törekszik, a 100 fajnál népesebb vagy Európában legalább egy őshonos fajjal képviselt családok teljeskörűen reprezentáltak benne. A fajok közül azok kerülnek megemlíítésre melyeknek elméleti-rendszertani vagy gyakorlati jelentőséggel rendelkeznek, ill. hazánk vagy a Föld vegetációjában valamilyen szempontból jelentőseknek tekinthetők. A medicánális és officinális fajok jelentős része említésre kerül a jegyzetben. Tartalmazza az alacsonyabb rangfokozatú taxonok hozzávetőleges számát, a családok elterjedtségének jellegzetességeit, általános virágképletét, a jellemző gyakoribb terméstípusokat, a termőlevelekenkénti magkezdemények számát és placentációjuk típusát, a családra lejjellegzőbb életformákat.

A hazai flóra fajai közül az agresszív inváziós-, a védett és fokozottan védett- ill. a kipusztult fajokra szimbólumok hívják fel a figyelmet.

A jegyzet igyekszik követni a rohamosan fejlődő növényrendszertan legújabb eredményeit (melyet a hagyományos könyvkiadás nagyobb átfutási ideje miatt nem tud megtenni). Ez az oka annak, hogy a jegyzet nem követi Borhidi rendszerét. Cronquist rendszerétől olyan esetekben tért el a szerző, amikor annak bonyolultsága hátráltatja a megértést és a tanulást ill. mikor nem kellően indokolt szisztematikai újításai állnak szemben más rendszerezők többé-kevésbé egységes álláspontjával.

Lippay János-Vas Károly Tudományos ülészak (1998. szeptember) Botanikai szekció előadásainak és posztereinek összefoglalói.

BARANEC T. – DURISOVA, L. – KUNA, R. – ELIAS, P.: Néhány védett faj szaporulási biológiája a Nyugati Kárpátok és Észak Pannónia területén.

BÉNYEI-HIMMER M.: A Kanári-szigeteken, Marokkóban, Madeira szigetén élő újonnan leírt borostyánfajok a soroksári Botanikus Kertben.

BÉNYEI-HIMMER M. – FACSAR G. – UDVARDY L.: Az őshonos Vinca-fajok termésképzésével kapcsolatos megfigyelések.

BÖHM É. I. - FACSAR G.: Eltűnt-e a magyar flórából a Kitaibel-varfű [Knaulia kitaibelii (Schultes) Borbás subsp. tomentella (Szabó) Baksay]?

DÉNES A. - ORTMANN-NÉ AJKAI A.: Tájidegen fajok a Dráva-ártér nyugat-baranyai szakaszán.

DÉNES A.: Ritka és védett fajok a Villányi-hegység sziklagyep-, sztyeppré- és rét-társulásaiban.

ERDEI S. – DELLEY Z. – HEGEDŰS A. – HORVÁTH G.: A kadmium okozta oxidatív változások árpa csíranövényekben.

FACSAR G. – BÖHM É. I. – BÉNYEI-HIMMER M.: A pirosló hunyor (Helleborus purpurascens W. et K.) változatosságának kérdéséhez a Dunazug hegységben.

GRACZA P. – GERZSON L. – LENKEFI I. – VÁSÁRHELYI Á. – VOLSZKY M.: A rizómák másodlagos vastagodásának két típusa.

GRACZA P. – GERZSON L. – CSERMELY T. – SZABAD I. – SZABÓ Z.: A sztóma szerkezeti alakulása a tarka cirok (Sorghum bicolor (L.) Moench) levelén.

HEGEDŰS A. – ERDEI S. – BARNABÁS B. – HORVÁTH G.: Az alumínium stressz következményei érzékeny és toleráns búza esetében.

ISÉPY I. – MÉSZÁROS M. – FLEISCHINGERNÉ SZIGLI K.: A magyar flóra az ELTE Botanikus Kertjében.

ITTZÉS P. – JAKÓ É.: Boole algebrai módszer vegetációs mintázatok elemzésére.

KISSIMON J. – NAMÉNY A. – KERÉNYI-NEMESTÓTHY K. – HORVÁTH G.: Utcai díszfák leveleiben mért

- fotoszintetikus aktivitás változása szennyezett közutakon.
- KOTHENCZ ZS. – SCHMIDT G. – VÉGVÁRI GY.: A szemzés-összeforradás folyamatának vizsgálata *Quercus robur* 'fastigiata' esetében.
- LENKEFI I.: Vízi élettér hatása a növények szöveti viszonyaira.
- LENTI I.: A *Pulsatilla hungarica* Soó rizoszférájának vizsgálata.
- MELIKANT B. – BISZTRAY Gy.: *Physcomitrella* p. mohanövények transzformálása TETR transzgénnel.
- MÉSZÁROS S. – REMÉNYI MÁRIA L.: Az *Ixanthus* endemikus genusz (*Gentianaceae*, Kanári szigetek) rendszertani helyének vizsgálata.
- NAGY J. – JUTASI I.: A szokolyai Szőlőhegy déli lejtőjének botanikai értékei.
- ORTMANN-né AJKAI A. – DÉNES A.: Ártéri erdők a Duna-Dráva Nemzeti Park nyugat-baranyai szakaszán.
- ORTMANN-né AJKAI A.: A Vajszlói-erdő vegetációtérképe.
- ORTMANN-né AJKAI A.: Vízrendezések hatása a Drávamenti síkság erdeire.
- PÁL-FÁM F.: Antropogén hatásoknak kitett erdőállományok nagygyombái a belső-csereháti Szanticska falu környékén.
- RIMÓCZI I.: A soroksári Botanikus Kert nagygyombavilágának védendő fajai.
- SÁNTHA T.: Nedű és kígyógombák Gelencéről.
- SURÁNYI D.: Két orchidea-faj virágzásának klimatikus sajátosságai Cegléden.
- SZABADI I.: *Allozym* diverzitás vizsgálata *Primula elatior* populációkban.
- SZABADOS A. – BISZTRAY Gy. – VELICH I.: Honosítási kísérletek a *Bambusoidae* alcsalád tagjainak kertészeti alkalmazására.
- SZEGLET P. – SZABÓ I. – TAKÁCS A.: Adatok a Keszthelyi-hegység nagygyombáinak ismeretéhez.
- UDVARDY L.: Réslakó fás szárú adventív növények Budapesten.
- UDVARDY L. – BÉNYEI-HIMMER M.: Az ír borostyán (*Hedera hibernica* (Kirchner) Bean) mint fás örökzöld gyomnövény.
- MÁTÉ J.: Fagombák a bátorligeti őslápon.

Szegedi Ökológiai Napok '98. Mintázat és háttérmechanizmus a szünbiológiában. Kivonatok. Szerkesztette: Gallé László és Körmöczi László. JATE Ökológiai Tanszék, Szeged 1998.

A kivonatos (magyarországi vonatkozású szünbotanikai) tartalom:

- ASZALÓS R.: A növényzet mintázatának tájleptékű predikciója háttérmintázatokkal.
- BARTHÁ S. – OBORNY B. – CZÁRÁN T.: Növényzeti mintázatok, mintázat-transzformációk és generatív mechanizmusok nem-triviális relációi – szimulációs tanulmányok.
- BIRÓ M. – KÓSA G.: Konzervatív erdőmintázat egy dinamikus tájban: a Fekete-Körös menti keményfás ligeterdők.
- KEMÉNY G. – NAGY Z. – TUBA Z.: Talaj-magbank mintázat vizsgálata „nested” mintavételi módszer alkalmazásával.
- KÖRMÖCZI L. – MARGÓCZI K. – BÁNYAI R.: Hosszútávú élőhelydinamika a Tisza hullámterében: avagy egy elfeledett vegetációtérkép nyomában.
- KRÍZSIK V. – KÖRMÖCZI L.: Természetes és mesterséges élőhelyek összehasonlítása talajvizsgálattal.
- KUN A. – ITTÉS P.: A sziklai vegetáció és a talajmélység mintázatának összefüggése.
- KUN A. – OBORNY B.: Mikor előnyös egy klón tagjainak fiziológiai kapcsoltsága? (Sejtautomata szimulációs modell)
- MARGÓCZI K. – KÖRMÖCZI L.: A Tisza töltésvegetációjának természetvédelmi értékelése.
- MATUS G. – PROMMER M.: Fajgazdagság és fitomassza zempléni kaszálórét társulásokban kezelés és háttérváltozók tükrében.
- MÁZSA K. – KALAPOS T. – DRASKOVITS R.: Ökofiziológiai háttérmechanizmusok a homokpusztagyep-boróka átmenet moha zuzmó fajainál.
- MÍHÓK B.: Telepített fekete fenyves-állományok természetvédelmi szempontú vizsgálata dolomiton.
- MOLNÁR E. – CSINTALAN Zs.: Egy őshonos invádor növény funkcionális tulajdonságai.
- NÉMETH L.: Növénypopulációk egyed-alapú szimulációs modellezése folytonos tér-idő-skálán.
- OBORNY B.: Mintázatképződés részleges információtartalmú környezetben, avagy: az opportunizmus korlátai.
- STANDOVÁR T. – ÓDOR P. – ASZALÓS R. – GÁLHIDY L.: A természetes erdődinamika hatásai az erdei növényzetre.
- SZABÓ M. – MOLNÁR E. – GERGELY A.: A Sajó-völgy talajainak és növényzetének állapotfelmérése.
- SZABÓ R. – KÖRMÖCZI L.: Magyar csenkesz (*Festuca vaginata*) populációdinamikai vizsgálata diszturbált állományokban.
- SZABÓNÉ KOMLOVSZKY I. – BUKOVSKY GNÉ GAJZER Gy.: Botanikai állapotfelmérés a békésszentandrás duzzasztó környékén.
- SZALMA E.: Magyarországi vízinövények új életforma rendszere.
- SZIGETVÁRI Cs. – BAGI I.: A *Cleistogenes serotina* nyílt homokgyepi inváziós mintázatát befolyásoló háttérfaktorok.

- TAKÁCS-SÁNTA A. – VIDA G. – JORDÁN F.: Hogyan befolyásolja a diverzitás a társulások más attribútumait, különösképpen a stabilitásukat?
- TÓTHMÉRÉSZ B.: Mintázatok és folyamatok kapcsolata degradációs és szukcessziós jelenségek kapcsán.
- VIRÁGH K. – BARTHA S.: Finomléptékű térbeli szerveződés egy szukcessziós grádiens mentén.
- ZALATNAI M. – NÉMETH A. – MARGÓCZI K.: Kísérletek homoki gyepek helyreállítására magvetéssel.

Orbán Sándor (1999): Általános briológia. EKF Líceum Kiadó Eger, 305. oldal

A könyv azzal a céllal készült, hogy általános ismereteket nyújtson mindazoknak, akik a virágtalan növények közül a mohákkal szeretnének megismerkedni és a középiskolai igen csekély ilyen irányú ismereteiket, vagy az egyetemen szerzett kicsit több, de még mindig igen kevés tájékozottságukat kiegészítse. Leírt ismeretanyaga megadja egy mélyebb, önálló vizsgálódás vagy kutatás alapjait is, legyen az mohaszervezetani, taxonómiai, mohaföldrajzi, ökológiai, mohafiziológiai vagy egyszerűen kutatástörténeti szempontú. Felsorolt irodalmi hozzásegítenek ahhoz, hogy a mélyebb elmélyülés is sikeres legyen a továbblépést elősegítendő.

Ebben a században két-két könyv jelent meg magyar, illetve idegen nyelven, amely a hazai mohákkal foglalkozik és több, mint 10-éve nem jelent meg magyar nyelvű mohairodalom, így igen fontos és hiánypótló a jelen mű. Tematikájában a hazai irodalomban még szokatlan módon, de hasznos tagolásban és összefoglalásban tárgyalja a mohákról szóló ismereteket. Az összegyűjtött irodalomjegyzék az eddig megjelent művekhez képest a legteljesebb, többszáz felsorolt tételt tartalmaz.

Részletezve az alábbi fejezeteket olvashatjuk:

1. Történeti rész. A XVIII. századtól napjainkig tekinti át a nemzetközi és a hazai kutatások legfontosabb prioritásait. A további kutatásokat a 93 felsorolt irodalommal segíti a fejezet.
2. Általános jellemzés. A szélesebb olvasótábor által is ismert módon (ilyen pl. a Növényrendszertan könyvek mohákról szóló fejezete is) jellemzi a mohákat. A témakörhöz 36 irodalmat sorolt fel a szerző.
3. Szervezetan. Külön májmohák és lombosmohák felosztásban tárgyalja a mohák szervezetének felépítését. 108 irodalom segíti a további tájékozódásunkat e területen.
4. Rendszertan fejezet. Korszerű felosztásban, Schuster filogenetikai rendszerét tárgyalja, az osztályok jellemzését és a rendek, alrendek határozókulcsát írja le. Három különböző tagolásban, az alfejezetek végén 231, 59 és 192 irodalmat sorol fel a szerző a további eligazodáshoz.
5. Mohaföldrajz: a mohák elterjedését befolyásoló legfontosabb tényezőkkel foglalkozik és a legnagyobb flórabirodalmak jellemző moháit dolgozza fel a fejezet, mindemellett 190 tétel irodalmat ajánl.
6. Mohacönológia. Az egyik legnagyobb fejezet, amely a cönológiai felvételezéstől a legfontosabb mohatársulásokig áttekintést ad a mohacönológia alapjairól. 464 (!) irodalom segíti a továbblépést ezen a tudományterületen.
7. Mohaökológia. A populációökológia, produkcióbiológia fontosabb kérdéskörét is tárgyalja. A további eligazodáshoz 64 irodalmat ajánl a szerző.
8. Mohaélettan. A mohák vízháztartásával, a kiszáradás és hidegtűréssel, fotoszintézissel és anyagcsere-folyamatok bemutatásával foglalkozik a vállalkozó szerző. Segítségül 88 irodalmat kínál fel a továbblépéshez.
9. Gyűjtés, preparálás és gyűjtemény.

A tartalmában igényes mű olyan hiányt pótol, amely a magyar nyelvű közlésben az évtizedes hátrány és lemaradás révén jött létre a hazai mohászati területén. A mohák iránti szakmai érdeklődés élénkülni látszik napjainkban így szükség van az ilyen és ehhez hasonló alapozó-áttekintő és a nemzetközi irodalmakat is felsoroló összefoglalásra. A könyvet haszonnal forgathatják oktatók-kutatók, botanikát választó PhD hallgatók, biológus egyetemisták és főiskolások, hiszen korszerű felosztásban, egy mohász tollából kapjuk meg mindazt az ismeretet, amelyre szükségünk lehet e témában.

A jegyzet megrendelhető a Molnár és társa Jegyzetboltban (Eger, Macky V. u. 8.), ára 948 Ft.

Vojtkó András

Megjelent a Botanikai Közlemények [1997-es] 84 (1-2.) kötete [1999. április].

A kötet a Magyar Biológiai Társaság I. Kárpát-medence flórakutatás története című szimpoziумra (Budapest, 1996. november 5-6.) bejelentett előadások lektorált anyagát tartalmazza. A kötet összeállítása a szimpoziум titkára, Surányi Dezső munkáját dicséri. Tartalma:

SURÁNYI D.: A szimpoziум célja – előszó helyett

JÁRAINÉ KOMLÓDI M.: A legutóbbi, azaz holocén beerdősödés flóratörténetéről

SIMON T.: Az edényes flórta kutatása a flóraművek tükrében

PRISZTER Sz.: A magyar adventív flóra kutatása

- HORVÁTH F.: Milyenek a flórákutatók kilátásai a Kárpát-medencében?
 KOVÁCS J. A.: A Székelyföld flórákutatójának áttekintése
 HÖHN M.: Neves botanikusok a Kelemen-havasokban és a szomszédos hegységekben
 SURÁNYI D.: Dr. Hargitai Zoltán - egy tragikus életút Nagykőröstől Passauig
 CSONGOR Gy.: A "déli végek" flórákutatójának története, különös tekintettel Csongrád megyére
 CSUBIRKA M., Fodor I.: Kárpátalja flórákutató-történetének szakaszai és eredményei
 GYÓRFFY B.: A Béga mocsárvilága
 DOBOLYI K.: Flórákutató és gyűjteményfejlesztés a Növénytár Herbarium Carpato-Pannonicum gyűjteményében
 BUNKE Zs.: A Növénytár legrégebb pécsi növénye és néhány adat a *Serratula radiata* (W. et K.) M. B. történetéhez
- KOVÁTS D.: Kitaibel és Jávorka taxonjai és típuspéldányai
 GERZSON L. - SIPOS E.: Domokos János és a hazai dendroflóra kutatás
 LENCSES G.: Károlyi Árpád, a Délnyugat-Dunántúl természetkutatója
 BALOGH L.: Horváth Ernő szerepe az Alpokalja florisztikai megismerésében
 FACSAR G.: A Rosa nemzetség kutatása a Kárpát-medencében
 SZABÓ I.: A Georgikon szerepe a flórákutató-történetében. A Keszthelyi-hg flórákutatójának története I.
 ALMÁDI L.: A Keszthelyi-hg. Flórákutatójának története II.
 KOVÁCS J. A.: Szemelvények a Vasi-térség flórájának és vegetációjának ismeretéhez
 Növénytani szakülések (1997. március – december)

Kritikaként fogalmazható meg, hogy néhány közlemény – melyek teljes egészében nélkülözik a tudománytörténeti, flórákutató-történeti vonatkozásokat – nem illik a szimpozium keretei közé. A kötet végén olvashatók a MBT Botanikai Szakosztálya Növénytani Szaküléseinek jegyzőkönyvei, itt azonban az 1324. és 1325. szakülés számozása ill. dátumozása következetlenségeket mutat. Az 1997 évi kötet a benne feltüntetett 1998-as dátumtól eltérően 1999-ben jelent meg.

CSONTOS P. (szerk.): Sziklagyeppek szünbotanikai kutatása. Zólyomi Bálint professzor emlékének. – Scientia Kiadó, Bp. [„1998”] 296 pp. [Megjelent 1999-ben.]

Az emlékkötettel az 1997-ben elhunyt Zólyomi Bálint akadémikus előtt tisztelegnek második és harmadik generációs tanítványai, követői. A cikkek szerzőinek többsége a fiatal magyar vegetációkutatók közül kerül ki. A megjelent közlemények a tőzegmohalápok, az alföldi lösz erdőssztyepp és a közép-európai lombhullató erdők mellett a Zólyomi Bálintot leginkább foglalkoztató sziklai növényzet gyepeit (illetve azok növényfajait) „járják körül”, számos eltérő oldalról. E többféle közelítésmód egyúttal méltó módon illeszkedik Zólyomi szakmai sokoldalúságához is. Azon túl, hogy a kötet számos új tudományos eredményt tartalmaz (például új gyeptársulások leírása), benne néhány haszánkban elhanyagolt vagy az utóbbi időben kevésbé művelt diszciplína kiemelkedő közleménye is megjelent. ALMÁDI László a balaton-felvidéki *Stipa*-populációkon végzett morfológiai, autökológiai vizsgálatainak eredményeként több évtizedes adósságot törlesztve tisztázta a hazai irodalomban felettébb zavaros megítélésű *Stipa pulcherrima*, *S. eriocalis* fajok (és utóbbi két alfaja) közötti különbségeket. Emellett további a térségben előforduló fajok ismeretéhez és elterjedéséhez is aktuális adatokat szolgáltat. A KALAPOSI Tibor által a pilis-tetői *Ferula sadleriana* állomány 1979 és 1996 között végzett populációdinamikai vizsgálatai a kárpát-pannon flóra egyik legveszélyeztetettebb és flóratörténeti szempontból is kiemelkedően fontos fajának biológiájához szolgáltatnak adatokat. Hasonló alaposágú, jelentőségű és időtávtatú vizsgálatok mindezekig ismeretlenek voltak hazánkban. Életmenetének megismerése valamint a populáció reprodukív jellemzőinek a csapadékmennyiséggel és eloszlással való összefüggéseinek tisztázása nemzetközi szinten is igen jelentős eredmények. A Bükk-hegység sziklagyepjeinek és sztyeppréjtjeinek jellemzését VOJTKÓ Andrásról olvashatjuk. A 16 növénytársulás összesen 224 – e közleményben szintetikus tabellában közölt – a hegység hülönböző részein készült cönológiai felvétel valamint a hazai és környező területekre vonatkozó irodalmak ismeretén nyugvó, de valódi autopszist sugárzó szemléletes leírások révén kerül bemutatásra. A KUN András által a reliktum kérdéssről papírra vetett gondolatok egy gyakran és nem eléggé egyértelműen használt fogalom egységes és korszerű megfogalmazását tűzték ki célul. A cikken végigvonul a szerző sokoldalú botanikai, természetföldrajzi és geológiai felkészültsége, tájékozottsága valamint Zólyomi Bálint által (is) formált szemléletmódja. Joggal gondolhatjuk, hogy e gondolatébresztő közleményt a sokat idézett cikkek között fogjuk emlegetni. A tartalmi kvalitásaiban és formai kiállításában is igényes kötet méltó emléket állít Zólyomi professzornak. A kötetet jó szívvel ajánljuk mindenkinek. Beszerezhető az ELTE Növényrendszertani és Ökológiai Tanszék könyvtárában vagy az ELTE Hallatói Könyvesboltjában (Bp., VIII. Rákóczi út 5.). Ára: 1350 Ft.